

Les pel·lícules de
tota la vida (final)

L'ineludible "negre" del cel·luloide

Antoni Serra

La veritat és que la societat —un dels més desafortunats i deshumanitzats invents de l'home, si és que l'home el va crear per error Déu— ho engoleix tot, des de la comèdia a la tragèdia, des de l'opereta bufa (és majoria, qui ho dubta?) a la violència cruel, des de la mesquinesa més roïna al més pervers dels assassinats... Bé, la història de tots els dies —des que el món és món ple de fissures— així ens ho demostra i la bondat i bellesa són, ¿per què enganyarnos? pures excepcions.

¿Vostès encara creuen en l'ètica?

És clar, no deuen haver patit en carn pròpia uns presidents com Aznar, Bush o Blair, tampoc hauran participat directament a les guerres d'Afganistan o de l'Iraq. Han tengut molta sort de no embrutar-se amb la mediocritat intel·lectual de l'esperit bèl·lic.

Vet aquí, amics cinèfils, perquè aquest vell quasi septuagenari (agnòstic, incrèdul, però sentimental) va preferir, des que té ús de raó (si és que n'ha tengut mai, de raó), el cel·luloide "negre" de les èpoques històriques i sense coloraines a les pel·lícules bèl·liques. De molt jovenet, gairebé encara un imberbe, em vaig sentir atret per la cinematografia que aleshores se'n deia de policies, de detectius privats i que en català —que és el meu món cultural— es va definir com a cine de lladres i serenos o, expressió que m'agrada més, de perdiguers. És clar que la debilitat em va venir condicionada per la novel·lística negra que el meu pare, un home liberal i un xic tímid, em va facilitar a través de les col·leccions de l'Editorial Molino, sobretot la popular (i de quiosc) Biblioteca Oro. Aleshores vaig llegir, sense entendre-les gaire en ocasions, i per primera vegada autors com Stanley Gardner, Edgar Wallace i S. S. Van Dine, el qual em va impressionar més que cap altre, gràcies al sorprenent detectiu Philo Vance. Poc després, vaig descobrir Raymond Chandler i Dashiell Hammett, dos monstres de la narrativa; i posteriorment Horace McCoy, William Riley Burnett i Charles Williams completaren la meua formació en la matèria narrativa negra.

No em satisfà parlar de novel·la negra ni de cinema negre, com ja deuen saber vostès, amics lectors. No m'agra-

da això dels gèneres —eròtic, psicològic, còmic, històric i, molt manco, negre—, perquè és un refugi fàcil i, en massa ocasions, menyspreats per la caterva de catedràtics academicistes, crítics literaris de solapes i editors poc imaginatius o rutinaris. Sobre el particular ja en vaig escriure un llarg treball, "De gèneres i al-

tres invertebrats", que es va publicar a Bilbao el 1988 (GALIZIAR, KATALUNJAR eta EUSKALDUN IDAZLEEN V. IHARDUNALDIK) i que formà part anys més tard, el 1993, del llibre d'assaig *L'anàrquica escriptura a la Terra Inexistent*, així que ara no hi insistiré. Només diré, si m'ho permeten, que qui és capaç d'uti-

Tal vegada un dels films que més m'han impactat és *Touch of Evil*, i no tan sols per les esplèndides interpretacions (Orson Welles, Marlene Dietrich i, fins i tot, un actor que no és de la meua devoció, Charlton Heston, em va sorprendre i entusiasmar), sinó per la magistral forma expressiva, per la força descriptiva i pel seu llenguatge narratiu

litzar els gèneres com a limitació literària és més que evident que no han llegit mai *Forewell, my lovely* (novel·la traduïda al castellà per l'excel·lent poeta, mort prematurament, Josep Elias), *The Sailcloth Shroud* o *Little Men, Big World*, per citar tres de les obres entre moltes d'altres que configuren la narrativa del

segle passat. Imagín que tampoc no hauran vist mai o no han sabut intuir —en el cas d'haver-les vistes, la qual cosa no és probable— l'excel·lentitat creativa de films com *Touch of Evil*, *Seven Thieves*, *Out of the Past*, *Witness for the Prosecution* o, per no estendre'm més del compte, *Cry of the City* (m'han de per-

donar, però no vull deixar de citar un gran film de Wilder, *The Private Life of Sherlock Holmes*). Perquè més que gèneres i invertebrats, més que ortodòxia convencional, més que estupidesa momificada dels gasetillers intel·lectuals, els títols que he citat —i molts d'altres que he deixat de citar— són autèntiques, indiscutibles creacions en llibertat. I una crítica dura, implacable, inequívoca a la societat corrupta que alimenta tothora patètics personatges grimpadors i oportunistes oficials.

Tal vegada un dels films que més m'han impactat és *Touch of Evil*, i no tan sols per les esplèndides interpretacions (Orson Welles, Marlene Dietrich i, fins i tot, un actor que no és de la meua devoció, Charlton Heston, em va sorprendre i entusiasmar), sinó per la magistral forma expressiva, per la força descriptiva i pel seu llenguatge narratiu. És clar que podria parlar d'altres films quasi bé impossible de superar, com *The Naked City*, *Assignment to Kill* (sobretot per la intervenció de la meua debilitat com actriu, Cynthia O'Neal, pujant una escala encatificada amb vestit llarg fins els peus i abríc de pells obert, insinuant la forma d'uns pits perfectes), *The Killers*, *The Suspect* (una vegada més el gran geni interpretatiu, Charles Laughton), i caldria incorporar, ¿per què no?, algunes obres de realitzadors europeus com Dassin, Delannoy (l'adaptador de Simenon amb Gabin donant vida a Maigret, per exemple), Molinaro, Clément, Chabrol, Visconti (el del primer Cain en blanc i negre, *Ossessione*, ¿recorden?) i Melville. I punt (si volen, suspensius ja que són els punts que tenen un cert misteri i un possible enigma).

I la nota final, please: malgrat les meves preferències (o debilitats del tot confessables) pel cinema policíac, mai m'identificaria —en el cas més que improbable d'haver-me de convertir en protagonista— amb el personatge del policia, comissari o simple inspector, manco amb el d'assassí —sempre que no l'hagués inventat la senyora Highsmith—, però sí, i plenament amb el del perdguer o investigador privat —concretament en Robert Mitchum interpretant Phillip Marlow.

La vida pot arribar a ser així de divertida, ¿no ho creuen vostès, amants de l'ineludible "negre" cinematogràfic? ■